

ТЕМА 8. УЗГОДЖЕННЯ ЧИСЛІВНИКІВ З ІМЕННИКАМИ. СИНОНІМІЯ ЧИСЛІВНИКІВ. УТВОРЕННЯ СКЛАДНИХ СЛІВ, ПЕРШИМ КОМПОНЕНТОМ ЯКИХ Є ЧИСЛІВНИК

Вправа 1. Утворіть кількісно-іменні сполуки.

3 (примірник), 42 (комп'ютер), 58 (боржник), 23 (стілець), 1/5 (кілометр), 4 (принтер), 342 (документ), 3 з половиною (метр), 7 і 1/10 (день), 133 (мешканець), 142 (американський долар), 3 (касовий апарат), 243 (слухач), 32 (будинок), 2 (сусід), 12 (місяць), 3 (місяць), 4 (директор), 102 (стілець), 44 (громадянин), півтора (зошит), 7,5 (кілограм).

Вправа 2. Розкрийте дужки, узгодивши іменник з числівником.

Два (дід, голуб, дуб, красень, зуб, короп); три (син, килим, батько, професор, лікар, каменярь, тиждень); чотири (чоловік, селянин, харків'янин, вірменин, грузин); чотири з половиною (день, кілограм, келих); три з половиною (мішок, вечір, мільйон); п'ять з половиною (місяць, вік, аркуш); сім і одна третя (рік, гектар, віз); півтора (день, вечір, вікно); півтора (рік, пуд); сто сімдесят чотири (день, тиждень, століття).

Вправа 3. Розкрийте дужки, запишіть числа словами; обґрунтуйте зв'язок числівників з іменниками.

Відвантажили 465 (мішок); закупили 3 (тонна); здали 1,5 (мільйон гривня); замовили 20 (двері); їхали 9,5 (година); продали 1 (будинок); записалося 1000 (громадянин); купили 11 (комп'ютер); залишилося 6 (акція); 40 (орендні підприємства); 19 (замовлення); виписалося 2 (пацієнт), зайшло 4 (студентка); зустрічаємо 5 (угорець); працюємо 6 1/2 (година); в аудиторії 53 (студент); на фермі 122 (теля) і 34 (лоша); лежить 3 (плоскогубці) і 4 (ножиці); привезли 3 (двері); у кошику 3 (курча); проголосувало 152 (громадянин), виготовили 3 (двері) і 5 (ворота); купили 8 (ножиці) і 7 (ложка); з'явилося 58 (учасник); відповіло 4 (учень); на концерті 326 (слухач); 3,5 (година); на луці 17 (гуся); проїхало 6 (циган) і 7 (молдаванин); 25/8 (площа).

Вправа 4. Розкрийте дужки, поставте іменник у потрібному відмінку, узгодивши його з числівником.

Два (будинок) й справді було вже заселено. Три (поверх) уже збудували. Чотири (місяць) тривала облога міста. П'ять і дві десяті (кілометр) дороги заасфальтовано. Сім і одна десята (день) тривав експеримент. Три (тиждень) ішли дощі. Чотири (віз) стояли на підвір'ї.

Шість з половиною (рік) вирощували сад. Шість і три п'ятих (рік) пройшло з того часу. Два (камінь) лежали на дорозі. Три (брат) жили разом. Чотири (дід) ловили рибу. Вранці стрілись два (сусід) й завели розмову. Два (півник) горох молотили.

Вправа 5. З поданих у дужках слів утворіть словосполучення; обґрунтуйте вибір.

(Дві, два, двоє, пара) (дівчата, дівчини); (півтора, одна ціла і одна друга, одна ціла і п'ять десятих, півтори) (роки, року); (дві, два, двоє, двійко, пара) (дні, днів); (чотири, четверо, четвірко) (високі, високих) (будинки, будинків); (кілька, кількох) (студенти, студентів); (п'ятдесят, півсотні, половину сотні, нуль цілих і п'ять десятих сотні) (кілометрів).

Вправа 6. Замініть цифри словами, поясніть правопис; визначте утворену частину мови.

1-річні курси, 5-стопний ямб, 2-колісний велосипед, 2-годинна лекція, 5-процентний розчин, 4-місячна дитина, 4-кілометровий похід, 5-тисячний внесок, 20-мільйонний житель, 40-відерний ящик, 500-кілометровий перехід, 28-градусний мороз, 19-річний син, 5-метрова глибина, 3-значне число, 500-літній ювілей, 15-копієчна монета.

Вправа 7. Утворіть складні прикметники або іменники від наведених словосполучень:

а) 500 км, 45 процентний, 25 метрів, 80 років, 30 днів, 120 років, 300 років, 16 годин, 22 поверхи, 400 тонн, 175 кг, 6 дюймів, 3 години, 120 серій, 120 мільйонів, тисяча кг, 3 кімнати, 3 бали, 3 колеса, 22 проценти, тисяча тонн, 3 комплекти, 3 кути, 95 тисяч, тисяча років, 150 літ, 48 годин, 40 км, 2 акти, 4 кольори, 2 елементи, 46 серій, 100 днів;

б) 25 кілограмів, 60 років, 157 днів, 345 кілометрів, 1 000 рук, 746 літрів, 7 тонн, 3 000 літ, 259 вулиць, 356 метрів, 22 вагони, 594 грами, 3 поверхи, 50 років, 125 літ, 736 тонн, 69 центнерів, 54 секунди, 72 доби, 67 хвилин, 356 гектарів, 21 поверх.

Вправа 8. Перекладіть подані словосполучення українською мовою.

Двухмачтовая яхта, двухсотпятидесятилетний юбилей, трехтысячный житель, семидесятипятипроцентный, двухразовый, четырехактный спектакль, поздравить с семидесятилетием, стосорокашестисерийный фильм, трехэтажный дом, трехсотшестидесятикилограммовый станок, четырехбальный.

Завдання

1. **Визначте речення (якщо таке є), в якому іменник з числівником узгоджено правильно.**
 - I. Сьогодні ти повинен прочитати півтора десятка сторінок.
 - II. Шановна Маріє Іванівно, вітаємо Вас зі святом Восьме березня.
 - III. Двадцять три студента нашого факультету отримують стипендію.
 - IV. Усі правильні.
 - V. Жодного правильного.

2. **Визначте конструкцію (якщо така є), в якій числівник з іменником узгоджено правильно.**
 - I. Чотири селянини, два береги.
 - II. Три десятих метра, сімомастами кілометрами.
 - III. Тридцять три метра, п'ять десятих відсотка.
 - IV. Помилки у двох варіантах.
 - V. Помилки немає.

3. **Визначте конструкцію, в якій сполучення числівника з іменником подано неправильно.**
 - I. Два рідні сини, сто сімдесят чотири дні.
 - II. Чотири півники, сто п'ятдесят мешканців.
 - III. Восьмеро татарів, півтора року.
 - IV. Сто двадцять два з половиною роки, одна ціла п'ять десятих разу.
 - V. П'ять із чвертю сторінок, одна друга площі.

У завданнях 4-5 визначте, які форми числівників або іменників ужиті неправильно. Якщо помилка в одній парі, то позначте в якій саме (I, II, III), якщо помилка у двох парах, то позначте відповідь IV, якщо помилок немає – відповідь V).

4.
 - I. Троє гандболісток, двоє черевиків.
 - II. Однією тисячою, п'ятеро осіб.
 - III. Двадцять два комп'ютери, три синіх капелюшки.
 - IV. Помилки у двох парах.
 - V. Помилки немає.

- 5.
- I. Двадцять два з половиною відсотки, двадцять двоє друзів.
 - II. Дві цілих і п'ять десятих відсотка, чотири протигазу.
 - III. Троє президентів, п'ятидесятидвомільйонне населення.
 - IV. Помилки у двох парах.
 - V. Помилку немає.
6. **Визначте, яке слово треба поставити замість крапок у фразеологізмі “Не ...шитий”.**
- I. Шкурою.
 - II. Вчора.
 - III. Бабусею.
 - IV. Страхом.
 - V. Ликом.
7. **Який із наведених нижче фразеологізмів не характеризує дій залицяльника?**
- I. Підбивати клинці.
 - II. Пускати бісики.
 - III. Смалити халявки.
 - IV. Стріляти очима.
 - V. Вхопити шилом патоки.
8. **Визначте, яка пара фразеологізмів не є антонімічною?**
- I. Бити лихом об землю – опустити вуха.
 - II. Давати перцю – діставати нагінки.
 - III. Змішати з болотом – протирати з пісочком.
 - IV. Мов із хреста знятий – кров із молоком.
 - V. Усі антонімічні.
9. **У поданих парах слів знайдіть неправильно наголошене слово або вкажіть, що помилок немає.**
- I. Кіоскёр, пристрёлити.
 - II. Цілодобóвий, травестія.
 - III. Покрóва, кучма́.
 - IV. Помилки у двох парах.
 - V. Помилку немає.
10. **В якому слові порушена орфоепічна норма?**
- I. Видаткóвий.
 - II. Óтже.
 - III. Хто-небу́дь.
 - IV. Збírний.
 - V. По-звіря́чому.

- 11. Де неправильно вжито літери *г* або *з*?**
- I. Глітно, гулька.
 - II. Ганочок, гул.
 - III. Гунути, гунька.
 - IV. Помилки у двох парах.
 - V. Помилки немає.
- 12. До якого слова, що вийшло з активного вжитку, неправильно підібрано синонім?**
- I. Ескулап – лікар.
 - II. Рать – військо.
 - III. Зріти – бачити.
 - IV. Перст – перстень.
 - V. Град – місто.
- 13. Визначте, яке слово випадає із синонімічного ряду.**
- I. Стьобати.
 - II. Штовхати.
 - III. Бити.
 - IV. Стусати.
 - V. Усі синонімічні.
- 14. В якому варіанті є порушення норм сучасної української літературної мови?**
- I. Фольклорний матеріал.
 - II. Фольклористичний гурток.
 - III. Депутатська недоторканість.
 - IV. Помилки у двох варіантах.
 - V. Помилки немає.
- 15. Визначте кількість ненормативних словосполучень. Якщо таких словосполук немає – позначте цифру V.**
- I. Людяна площа.
 - II. Продаж пам'ятних подарунків і сувенірів.
 - III. Більше п'яти років тому назад.
 - IV. Музикальний конкурс “Слов'янський базар”.
 - V. Усі словосполучення нормативні.
- Ненормативних: **1, 2, 3, 4.**